

THE IMPACT OF SOCIAL MEDIA ON FAMILY RELATIONSHIPS AND LEGAL CONSEQUENCES IN CUSTODY PROCEEDINGS

Marina Mijatovic

Institute for Serbian culture Prishtina – Leposavic, Republic of Serbia, marina.mijatovicc@gmail.com

Abstract: The digital transformation of contemporary society has brought numerous changes in the ways people communicate, build relationships, and participate in everyday social life. One of the most influential phenomena in this process is social media, which has become an integral part of daily life for nearly all generations, including parents, guardians, and children. Although social media offers many advantages in maintaining connections and expressing opinions, its impact on family relationships has increasingly become a cause for concern from psychological, sociological, and legal perspectives. In the context of family law, particularly in proceedings concerning child custody and the exercise of parental rights, the digital footprints of parental behavior on social networks are increasingly taken into account when assessing parental capacities and evaluating overall family dynamics. The content parents post, the way they communicate through social media, the presence of digital conflict, and practices such as "sharenting" can have concrete legal consequences in custody proceedings. Moreover, the misuse of social media for mutual discreditation between former partners, the dissemination of private information about children, and even the manifestation of digital violence within the family raise critical issues regarding the legal protection of children in the virtual environment, as well as the legal liability of parents. A particular challenge lies in balancing the parents' right to freedom of expression with the child's right to privacy, dignity, and safety. This paper aims to analyze all these phenomena through the lens of contemporary family law, providing insight into existing legal frameworks and the challenges of evaluating parents' digital behavior. Special attention will be given to the best interests of the child as the fundamental criterion in family proceedings, with the aim of highlighting the need for further normative clarification and professional education of all participants in these procedures.

Keywords: social media, family relationships, custody, children's rights, digital parenting

UTICAJ DRUŠTVENIH MREŽA NA PORODIČNE ODNOS I PRAVNE POSLEDICE U POSTUPCIMA STARATELJSTVA

Marina Mijatović

Institut za srpsku kulturu Priština – Leposavić, Republika Srbija, marina.mijatovicc@gmail.com

Apstrakt: Digitalna transformacija savremenog društva donela je brojne promene u načinu na koji ljudi komuniciraju, ostvaruju odnose i učestvuju u svakodnevnicu društvene zajednice. Jedan od najuticajnijih fenomena u tom procesu jesu društvene mreže, koje su postale deo svakodnevnice gotovo svih generacija, uključujući i roditelje, staratelje i decu. Iako društvene mreže nude niz pogodnosti u održavanju kontakata i izražavanju mišljenja, njihov uticaj na porodične odnose sve češće postaje predmet zabrinutosti, kako sa psihološkog i sociološkog, tako i sa pravnog aspekta. U kontekstu porodičnog prava, naročito u postupcima koji se tiču poveravanja deteta i ostvarivanja roditeljskog prava, digitalni tragovi roditeljskog ponašanja na društvenim mrežama sve više se uzimaju u obzir prilikom ocene roditeljskih kapaciteta i sagledavanja ukupnih odnosa u porodici. Sadržaji koje roditelji objavljuju, način na koji komuniciraju putem mreža, prisustvo digitalnog konflikta i tzv. digitalno roditeljstvo (*sharenting*) mogu imati konkretne pravne posledice u postupcima starateljstva. Pored toga, zloupotreba društvenih mreža radi uzajamnog diskreditovanja između bivših partnera, širenje privatnih informacija o deci, pa čak i primene digitalnog nasilja unutar porodice, otvaraju pitanje pravne zaštite deteta u virtuelnom okruženju, ali i pravne odgovornosti roditelja. Poseban izazov predstavlja balansiranje između prava roditelja na slobodu izražavanja i prava deteta na privatnost, dostojanstvo i bezbednost. Ovaj rad ima za cilj da analizira sve ove fenomene kroz prizmu savremenog porodičnog prava, uz uvid u postojeće zakonske okvire i izazove u ocenjivanju digitalnog ponašanja roditelja. Posebna pažnja biće posvećena najboljem interesu deteta kao osnovnom kriterijumu u porodičnim postupcima, sa ciljem da se ukaže na potrebu dodatnog normativnog preciziranja i stručne edukacije svih učesnika u postupku.

Ključne reči: društvene mreže, porodični odnosi, starateljstvo, pravo deteta, digitalno roditeljstvo

1. UVOD

Uloga informacionih tehnologija, a naročito društvenih mreža, postaje sve izraženija u oblikovanju porodične dinamike. Savremena porodica funkcioniše u okruženju u kojem se granice između privatnog i javnog života sve više brišu, a komunikacija se sve češće odvija u virtuelnom prostoru. Jedna od karakterističnih odlika društvenih mreža jeste to što omogućavaju interakciju sa nepoznatim osobama, ali primarna svrha korišćenja ovih platformi često ostaje povezivanje i održavanje kontakta sa ljudima koji su već deo svakodnevnog života korisnika (Mrkonja: 2024). Roditelji i deca svakodnevno koriste platforme poput *Facebook-a*, *Instagram-a*, *TikTok-a* i drugih, što utiče na način izražavanja emocija, donošenja odluka, ali i na kvalitet međusobnih odnosa. Savremeni čovek živi u dva međusobno isprepletena sveta, stvarnom, odnosno, fizičkom i digitalnom, odnosno virtuelnom prostoru. Brz tehnološki napredak menja ne samo način na koji percipiramo svakodnevnicu, već i način na koji komuniciramo, učimo, radimo i razvijamo lični identitet. Mediji i društvene mreže imaju izuzetno snažan uticaj na procese socijalizacije, naročito kod dece i mladih, koji često prve obrasce društvenog ponašanja usvajaju upravo kroz digitalnu interakciju. Fenomen društvenih mreža osvetljava duboku potrebu ljudi za međusobnim povezivanjem i razmenom, ali istovremeno ukazuje i na prisutan strah od izolacije i samoće. Ove platforme omogućavaju trenutnu dostupnost informacija i stalnu komunikaciju sa članovima porodice i prijateljima, bez obzira na fizičku udaljenost, čime značajno oblikuju dinamiku porodičnih odnosa u savremenom društvu (Gibović: 2023). Društvene mreže nude prostor za razmenu porodičnih trenutaka, ali istovremeno otvaraju i niz pitanja vezanih za prekomerno izlaganje privatnosti, digitalno nadgledanje, kao i razvoj takozvane virtuelne intime koja ponekad zamenjuje neposrednu porodičnu komunikaciju. Roditelji, želeći da podeli lepe trenutke iz života svoje dece, neretko nesvesno narušavaju njihovo pravo na privatnost objavljivanjem fotografija i ličnih podataka, bez saglasnosti deteta, što može imati dugoročne posledice. Pojam *sharenting* označava praksu roditelja da dele informacije o deci na društvenim mrežama, postaje sve prisutniji u literaturi, jer dovodi do svojevrstne digitalne ekspozicije deteta još u najranijem uzrastu (Gatto, Corsello, Ferrara: 2024). Ova praksa otvara pitanje prava deteta da bude zaštićeno od neželjenog digitalnog prisustva, posebno kada ono u budućnosti može uticati na njegovu reputaciju, emocionalni razvoj ili društvene odnose. Takođe, savremeno roditeljstvo često uključuje digitalno nadgledanje i kontrolu sadržaja koje dete konzumira, ali i oblik digitalne komunikacije koji može zameniti stvarni dijalog unutar porodice. Ove promene zahtevaju dodatnu pažnju sa aspekta porodičnog prava i psihosocijalne zaštite, jer utiču na emocionalne veze, hijerarhiju autoriteta i razumevanje granica između roditelja i deteta. U ovom kontekstu, transformacija porodičnih odnosa pod uticajem digitalnih tehnologija mora se posmatrati kao višeslojni proces koji zahteva interdisciplinarni pristup, uključujući pravnu, psihološku i sociološku analizu. Razumevanje ovih promena predstavlja osnovu za pravilno tumačenje ponašanja roditelja i dece u postupcima koji se tiču ostvarivanja roditeljskog prava i zaštite interesa deteta.

2. DRUŠTVENE MREŽE KAO FAKTOR U POSTUPCIMA STARATELJSTVA

U savremenim porodičnopravnim sporovima, ponašanje roditelja na društvenim mrežama postaje sve značajniji element u ukupnoj proceni roditeljskih kapaciteta, iako još uvek ne postoji eksplicitna zakonska regulativa koja bi se direktno bavila ovim pitanjem. U praksi se, međutim, beleže primeri u kojima su sudovi i centri za socijalni rad uzimali u obzir digitalne sadržaje, poput javnih objava, komentara ili fotografija, kao deo sveobuhvatne procene u postupcima odlučivanja o poveravanju deteta. Objave koje sadrže informacije o konfliktima između roditelja, iznošenje poverljivih porodičnih detalja ili javno kompromitovanje bivšeg partnera, mogu da utiču na sudsku ocenu sposobnosti roditelja da obezbedi stabilno i podsticajno okruženje za dete. Takođe, deljenje fotografija deteta bez pristanka drugog roditelja ili korišćenje dece kao „alata“ za pridobijanje podrške javnosti, može ukazivati na nedostatak svesti o pravima i interesima deteta (DLG: 2024). Važno je istaći da digitalni sadržaji sami po sebi retko predstavljaju odlučujući faktor, ali u kombinaciji sa drugim dokazima mogu doprineti sveobuhvatnijem uvidu u roditeljsko ponašanje. Na društvenim mrežama često se beleže objave koje, iako naizgled bezazlene, mogu imati negativne posledice u kontekstu procene najboljeg interesa deteta. To uključuje javno iznošenje detalja o brakorazvodnim postupcima, objavljivanje fotografija dece bez saglasnosti drugog roditelja, kao i digitalno kompromitovanje bivšeg partnera. U pojedinim slučajevima, roditelji koriste društvene mreže kao sredstvo međusobnog konflikta, čime direktno izlažu dete emocionalnom pritisku i narušavaju njegovu stabilnost (MS: 2024). Osim toga, postoji i sve veći broj primera u kojima roditelji putem društvenih mreža svesno oblikuju javnu sliku o sebi kao „boljem roditelju“, gradeći pritom narativ koji ne mora nužno odgovarati stvarnoj situaciji u porodici. Brojna istraživanja ukazuju na to da intenzivna i nekontrolisana upotreba interneta, a naročito društvenih mreža, može biti povezana sa teškoćama u emocionalnom funkcionisanju i regulaciji emocija. Prekomerna digitalna izloženost često utiče na razvoj impulsivnosti, smanjenu toleranciju na frustraciju, kao i na sklonost ka anksioznosti i depresivnim obrascima ponašanja, što sve može imati negativne posledice po kvalitet međuljudskih i porodičnih odnosa (Dinić, Petrović, Zotović Kostić i dr.: 2021). U tom smislu, društvene mreže više nisu samo komunikajski

kanali, nego postaju nepresušan izvor informacija. Digitalno ponašanje roditelja može ukazivati na stepen njihove odgovornosti, spremnosti na saradnju i poštovanja prava i dostojanstva deteta, te kao takvo predstavlja važan segment u proceni da li je određeni roditelj sposoban da vrši roditeljsko pravo u skladu sa interesima maloletnog deteta.

3. PRAVO DETETA NA PRIVATNOST I ZAŠTITU OD ZLOUPOTREBE U DIGITALNOM PROSTORU

U digitalnoj eri, kada su informacije lako dostupne, a granice između javnog i privatnog sve nejasnije, zaštita prava deteta na privatnost izdvaja se kao jedno od ključnih pitanja. Koncept patološke ili problematične upotrebe interneta, iako relativno nov, sve više privlači pažnju stručne javnosti, posebno kada je reč o njegovom uticaju na decu i adolescente. Iako još uvek ne postoji saglasnost da li se ovakva upotreba može striktno kvalifikovati kao zavisnost, jasno je da mnogi korisnici ispoljavaju obrasce ponašanja koji uključuju gubitak kontrole nad vremenom provedenim na internetu, zanemarivanje obaveza i potreba iz stvarnog života, kao i emocionalnu zavisnost od digitalnog sadržaja. U kontekstu prava deteta na privatnost i zaštitu u digitalnom prostoru, ovakvi obrasci upotrebe interneta mogu dovesti do povećane izloženosti štetnim sadržajima, digitalnom nasilju, manipulaciji i zloupotrebi ličnih podataka (Skakavac: 2020). U savremenom digitalnom okruženju, sve se češće dolazi u kontakt sa tehnološkim platformama koje zahtevaju otkrivanje ličnih podataka. Iako ova interakcija deluje kao deo uobičajene komunikacije, ona u suštini predstavlja ozbiljan rizik za privatnost. Svako objavljivanje fotografija, video zapisa ili podataka o mestu boravka i školovanju otvara prostor za njihovu neovlašćenu obradu, skladištenje ili manipulaciju. Savremeni alati kao što su sistemi za prepoznavanje lica ili geolokacijske funkcije mogu omogućiti identifikaciju deteta i praćenje njegovog kretanja bez ikakvog znanja ili pristanka (Nešić: 2023). U skladu sa članom 16. Konvencije o pravima deteta Ujedinjenih nacija (1989), svako dete ima pravo na zaštitu privatnog života, časti i ugleda, a države članice su dužne da obezbede zakonsku zaštitu od svakog oblika proizvoljnog ili nezakonitog zadiranja u njegovu privatnost (Paragraf Lex). U savremenoj praksi, međutim, deca su često podvrgnuta digitalnoj izloženosti još od najranijeg uzrasta, čak i pre nego što postanu svesna svog prisustva na internetu. Roditelji, rodbina i bliski prijatelji dele fotografije, video snimke i lične informacije deteta na društvenim mrežama, često ne razmišljajući o dugoročnim posledicama takvih objava. Potrebno je kritički sagledati i analizirati sadržaje dostupne na internetu koji, često na suptilan način, prenose poruke koje dovode u pitanje roditeljske kompetencije i mogu narušiti autoritet i ulogu roditelja u očima deteta (Pantić: 2021). Pored povrede privatnosti, javna izloženost dece na internetu može ih učiniti ranjivim za različite oblike zloupotrebe, uključujući digitalno nasilje, identitetske prevare, ali i neovlašćeno korišćenje njihovih fotografija u nelegalne svrhe. Posebno je problematična situacija u kojoj roditelji koriste digitalne platforme za sticanje društvenog priznanja ili finansijsku dobit, pri čemu dete postaje „sredstvo prezentacije“, bez odgovarajuće zaštite ili mogućnosti odlučivanja o sopstvenoj digitalnoj slici. Deca, jednom kada odrastu, mogu biti suočena sa posledicama ranijih objava koje nisu imala priliku da odobre ili kontrolišu. Dodatno, kada roditelji međusobno dele sadržaje koji uključuju decu, posebno u kontekstu konflikta ili sudskih postupaka, to može imati negativan uticaj na psihosocijalni razvoj deteta i njegovo pravo na dostojanstvo. Dete tada postaje predmet javne debate, što može izazvati osećaj nelagodnosti, srama ili anksioznosti. U slučajevima kada roditelj odbija da dobrovoljno preda dete drugom roditelju, uprkos pravosnažnoj sudskoj odluci, može doći do sprovođenja mere prinudnog izdvajanja deteta. Ova radnja predstavlja deo šireg mehanizma zaštite detetovog najboljeg interesa i sprovodi se uz angažovanje stručnih lica – psihologa, pedagoga, socijalnih radnika, kao i predstavnika policije. Važno je istaći da se ovakva intervencija ne smatra represivnom, već zaštitnom merom, čiji je cilj očuvanje stabilnosti i bezbednosti deteta. U digitalnom dobu, kada se porodični konflikti neretko prelivaju na društvene mreže, ovakve situacije dodatno komplikuje javna percepcija i narušavanje privatnosti deteta kroz izloženost medijima ili objavama na internetu. Time se ugrožava emocionalna sigurnost maloletnog lica i otvara prostor za sekundarnu viktimizaciju, što dodatno potvrđuje potrebu za snažnijom pravnom i institucionalnom zaštitom dece u digitalnom prostoru (Šarkić, Počuca: 2020).

4. ZAKLJUČAK

U savremenom društvu, u kojem su digitalne tehnologije i društvene mreže postale neizostavan deo svakodnevice, neophodno je prepoznati i razmotriti sve implikacije koje takva stvarnost ima na porodične odnose, posebno kada je reč o pravima i zaštiti deteta. Analizom uticaja društvenih mreža na komunikaciju među članovima porodice, kao i kroz razmatranje njihove uloge u postupcima starateljstva, jasno se uočava da digitalni prostor nije neutralan, on može biti i podrška i pretnja porodičnoj stabilnosti. Pravo deteta na privatnost, zaštitu podataka i očuvanje dostojanstva u digitalnom okruženju mora postati prioritet u svim pravnim i institucionalnim okvirima. Uzimajući u obzir štetne posledice neadekvatnog ponašanja odraslih na mreži, od patološke upotrebe interneta do izlaganja dece neprimerenim sadržajima, postaje jasno da je nužno kontinuirano razvijati pravne mehanizme koji prate tehnološki napredak i osiguravaju najbolji interes deteta. Posebnu pažnju treba posvetiti podizanju svesti roditelja o digitalnoj

pismenosti i odgovornom ponašanju na mreži, jer upravo porodično okruženje predstavlja prvu i najvažniju liniju zaštite deteta. Istovremeno, sudska praksa mora nastaviti da se prilagođava novim izazovima, uključujući i prihvatanje digitalnih dokaza u postupcima starateljstva, uz poštovanje principa pravičnosti i zaštite privatnosti maloletnih lica. Konačno, samo koordinisanim delovanjem pravnih institucija, sistema socijalne zaštite i obrazovanja, moguće je obezbediti detetu bezbedno odrastanje u digitalnoj eri, u kojoj njegovo pravo na privatnost, sigurnost i dostojanstvo mora biti nepovredivo. Uzimajući u obzir kompleksnost savremenih porodičnih odnosa i izazove koje digitalni prostor unosi u postupke starateljstva, neophodno je akcenat staviti na kontinuiranu edukaciju svih aktera uključenih u porodično-pravnu zaštitu. To se, pre svega, odnosi na sudije, advokate, zaposlene u centrima za socijalni rad, pedagoge, psihologe, kao i druge stručnjake koji učestvuju u proceni najboljeg interesa deteta. Digitalni kontekst zahteva interdisciplinarni pristup, jer pravna znanja više nisu dovoljna bez razumevanja digitalne pismenosti, psihosocijalnih posledica virtuelne komunikacije i bezbednosnih rizika u sajber prostoru. Na taj način se jača profesionalna kompetentnost i omogućava donošenje informisanih, objektivnih i dugoročno korisnih odluka u interesu deteta, što je suštinski cilj svakog postupka koji se vodi u okviru porodičnog prava.

LITERATURA

- Digital Legal Group (2024). *Technological Evidence in Family Law Cases: What You Should Know* <https://desertlegallgroup.com/blog/tech-evidence-family-law/> Preuzeto 14. april 2025.
- Dinić, B., Petrović, J., Zotović Kostić, M., Milovanović, I., & Mihić, I. (2021). *Rizična upotreba društvenih mreža kod adolescenata*, Univerzitet u Novom Sadu, Filozofski fakultet, Novi Sad
- Gatto, A., Corsello, A., & Ferrara, P. (2024). *Sharenting: hidden pitfalls of a new increasing trend– suggestions on an appropriate use of social media*, Italian Journal of Pediatrics, Springer Nature, Berlin
- Gibović, N. (2023). *Društvene mreže u kontekstu istraživanja svakodnevnog života*, magistarski rad, odsjek sociologija, Fakultet političkih nauka, Univerzitet u Sarajevu
- Mrkonja, M. (2024). *Društvene mreže*, diplomski rad, Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti, Pula
- Milstein Siegel (2024). *How Digital Evidence is Used in Complex Custody Cases in Family Court*, <https://milsteinsiegel.com/how-digital-evidence-used-complex-custody-cases-family-court/> Preuzeto 14. april 2025.
- Nešić, A. (2023). *Zaštita podataka o deci na internetu*, Savremene studije bezbednosti, br.1. Univerzitet u Beogradu – Fakultet bezbednosti, Beograd
- Pantić, I. (2021). *Roditeljstvo u digitalnom okruženju*, Vaspitanje i obrazovanje u digitalnom okruženju: zbornik radova, Filozofski fakultet Univerziteta, Institut za pedagogiju i andragogiju, Pedagoško društvo Srbije, Beograd
- Paragraf Lex: *Zakon o ratifikaciji konvencije Ujedinjenih nacija o pravima deteta*, https://www.paragraf.rs/propisi_download/zakon_o_ratifikaciji_konvencije_ujedinjenih_nacija_o_pravima_deteta.pdf Preuzeto 14. aprila 2025.
- Skakavac, T. (2020). *Uticao društvenih mreža na pojavu maloletničke delinkvencije*, Civitas 10(1), Fakultet za pravne i poslovne studije dr Lazar Vrkatić, Novi Sad
- Šarkić, N., & Počuča, M. (2020). *Ovlašćenja organa starateljstva prema izmenama i dopunama Zakona o izvršenju i obezbeđenju (2019)*, Pravo – teorija i praksa, vol. 37. br. 1. Pravni fakultet za privredu i pravosuđe, Univerzitet Privredna akademija, Novi Sad